

Historie Veelerveen afl.2 De vroege bewoning in Westerwolde/Veelerveen

De komende tijd zal in de Kraante elke keer een aflevering verschijnen van 'Historie Veelerveen'. In deze bijdrage zullen onderwerpen uit het verleden van Veelerveen en omgeving worden belicht. Dat kan gaan over een gebeurtenis, een periode, één of meerdere perso(o)nen, woningen, landschap, landbouw, industrie, onderwijs, kerkelijk leven, verenigingen.

Bij elke bijdrage zal ook worden vermeld van welke bronnen (boeken, archieven, foto's, internet, kaarten, interviews) gebruik is gemaakt. Als je geïnteresseerd bent in een onderwerp, kun je de bronnen gebruiken om zelf verder te lezen.

Aan het eind van elke bijdrage zal worden vermeld wat het onderwerp zal zijn van de volgende bijdrage. Als je voor die bijdrage informatie hebt, kun je dat laten weten door een mail naar historieveelerveen@gmail.com te sturen.

De artikelen over de historie van Veelerveen zijn in PDF formaat ook te downloaden.

Daarmee kun je makkelijker gebruik maken van url's (linkjes)

Afl1: <https://tinyurl.com/Afl-1-historie-Veelerveen>

Alf2: <https://tinyurl.com/Afl-2-historie-Veelerveen>

De vroege bewoning in Westerwolde/Veelerveen

Over de eerste bewoners die in de omgeving van Veelerveen gewoond hebben, weten wij weinig tot niets. Het gebied Westerwolde en zeker de omgeving van Veelerveen was een drassig/veenachtig gebied. Het maakte immers deel uit van het Bourtanger moeras, zoals op het kaartje bij het artikel in de vorige Kraante te zien was. In de prehistorie had het Bourtanger moeras een oppervlakte van ongeveer 3000 km².

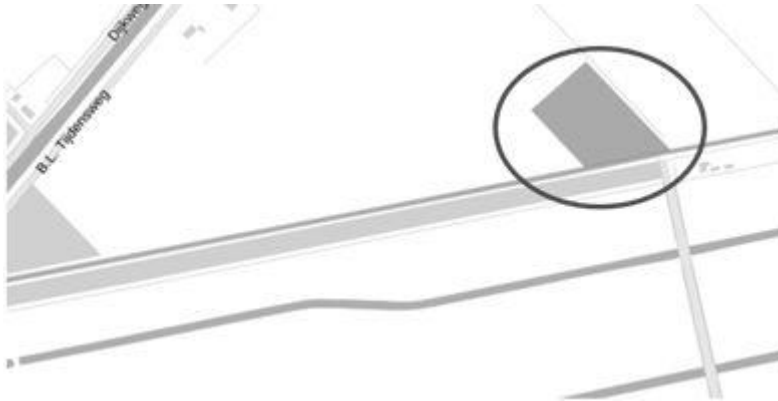
In de periode 5000 v. Chr. tot zeker 700 v. Chr. hebben mensen in Westerwolde gewoond. Tot ongeveer 3400 v. Chr. zijn dat jagers/verzamelaars geweest die leefden van de jacht en van het plantaardig voedsel dat men in de natuur kon vinden. Van deze mensen zijn weinig herkenbare sporen bewaard gebleven. Dat komt vooral omdat deze mensen maar korte tijd op een plek verbleven. Dit tegenstelling tot landbouwers die veel langer op één plek bleven wonen en daardoor veel meer gebruiksvoorwerpen achterlieten.

Na 3400 v. Chr. werd er ook aan landbouw gedaan. In het bosrijke Westerwolde van toen werden kleine open plekken gemaakt. Deze werden gebruikt als akkers waarop gewassen werd verbouwd. Daarnaast werd vee gehouden. De landbouwers in die tijd woonden vooral op de hoger gelegen zandgronden langs de Ruiten-A en andere riviertjes. Op die plaatsen zijn bij opgravingen ook sporen van grafvelden, akkers en werktuigen gevonden.

Op de scheiding (Scheidingslaan) tussen het huidige Veelerveen en Vriescheloo is op de plek waar de Veenweg eindigt bij de Scheidingslaan aan de overkant van de sloot een terrein met sporen van bewoning ontdekt¹. In het terrein zijn door de jaren heen verschillende merendeels Neolithische² vondsten gedaan.

¹ Bron: <https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Archeologie%2Din%2DNederland>

² Neolithicum tijd van 11.000 v. Chr. tot 3000 v. Chr.

In Veelerveen en omgeving zijn vermoedelijk wel meer plaatsen geweest waar sprake was van vroege bewoning, maar door ontginningswerkzaamheden, landbouw (diepploegen), aanleg leidingen, bouwen woningen en schuren zijn die mogelijke vindplaatsen verstoord en is onderzoek niet langer mogelijk.

In Westerwolde zijn veel opgravingen geweest waarbij vele vondsten zijn gedaan, o.a. vuistbijlen, urnenvelden en grafheuvels. In de Vrieschelooster vennen (gebied tussen Vriescheloo en de Westerwoldse Aa) zijn diverse vondsten van vroege bewoning gevonden. Ook ten oosten van de huidige Dorpsstraat in Vriescheloo zijn vondsten gedaan. Niet zo vreemd, want Vriescheloo lag op een hoge zandrug en was daardoor beter geschikt voor bewoning dan het lager en natter gedeelte waar Veelerveen ligt. Een uitzondering vormde een gedeelte van Veelerveen. Dat lag op een dekzandrug of rivierduin, zoals op onderstaande illustratie te zien is. Het is het grijze gebied waarin de letters Dwe staan. Maar deze zandrug lag geïsoleerd in een overwegend nat en veenachtig gebied.

3

Na 700 v. Chr. werd het gebied Westerwolde steeds natter. Natte grond is zuur en weinig vruchtbaar, gewassen groeien niet of slecht. Gevolg was dat de mensen langzamerhand uit

³ Archeologische inventarisatiekaart Westerwolde

Westerwolde wegtrokken. Vanaf 200 v. Chr. was Westerwolde vrijwel onbewoond. Pas 700 na Chr. nam de bevolking in Westerwolde weer toe. Men ging toen op de hoge gedeelten van de zandruggen bij de beekdalen wonen.⁴

Als je meer wilt weten over online archeologische kaarten en divers ander kaartmateriaal, gebruik dan de volgende link:

<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/bronnen-en-kaarten/overzicht>

Gebruikte bronnen, verder lezen/kijken:

1. Landschapsbiografie van Westerwolde. Jochem Abbes, Jan Bakker, Bauke Roelevink, Theo Spek, Geert Volders, Ruut Wegman. Hardback 2021 | ISBN 9789023257561 | 1 | 512 blz. https://www.vangorcum.nl/product/100-380_Landschapsbiografie-van-Westerwolde
2. De geschiedenis van Westerwolde, deel 1 Het landschap. Stichting Gebroeders Hesse Fonds, Van Dijk&Foorthuis, Groningen 1991. | ISBN 90-528-021-8 |
3. Archeologische rijksmonumentenkaart
<https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Archeologie%2Din%2DNederland>
4. Landschapontwikkeling en bewoning in het herinrichtingsgebied Oost-Groningen, 8000 BC - 1000 AD Groenendijk, Hendrik Albert, 1993
<https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/14694265/Groenendijk.PDF>
5. Archeologische grondsoortenkaart
<https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=ArcheologischeLandschappenkaart>
6. Klokhuis, filmpje over het leven in de ijzertijd
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-ijzertijd-1/>
7. Klokhuis, filmpje hoe weten we hoe oud voorwerpen zijn die archeologen opgraven?
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-dateren/>

Frits van Kouwenhove

historievelerveen@gmail.com

In de **volgende aflevering** wordt aandacht besteed aan de periode tot 1795 het jaar waarin Nederland onder Frans bestuur kwam (Napoleon). Er zal dan aandacht worden besteed aan de wijze waarop Westerwolde en de omgeving van Veelerveen bestuurd werd.

⁴ Zie ook <https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/14694265/Groenendijk.PDF>